

<http://revped.ise.ro>

Print ISSN 0034-8678; Online ISSN: 2559 - 639X

SOCIAL RESOURCES OF SCHOOLS FROM DISADVANTAGED AREAS

Resurse sociale ale școlilor din zonele defavorizate

Aura ȚABĂRĂ, Ovidiu BUNEA

Journal of Pedagogy, 2020 (1), 71 - 92

<https://doi.org/10.26755/RevPed/2020.1/71>

The online version of this article can be found at: <http://revped.ise.ro/category/2020/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Published by:

**CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
UNITATEA DE CERCETARE ÎN EDUCAȚIE**

<http://www.ise.ro/>

<https://rocnee.eu/>

Further information about *Revista de Pedagogie – Journal of Pedagogy* can be found at:

Editorial Policy: <http://revped.ise.ro/editorial-policy/>

Author Guidelines: <http://revped.ise.ro/the-writer-guide-2/>

RESURSE SOCIALE ALE COLILOR DIN ZONELE DEFAVORIZATE

Aura ab r *
Ovidiu Bunea**

Universitatea „Al. I. Cuza”,
Ia i, România
iasiaura@yahoo.com
ovidiu1bunea@gmail.com

Rezumat

Articolul prezint concluziile unei cercet ri desf urate în anul 2019 în jude ul Ia i, cercetare care a urm rit descrierea i m surarea principalelor resurse sociale ale colii, a a cum rezult din opiniile cadrelor didactice. Demersul a urm rit identificarea punctelor tari i a celor slabe, în vederea realiz rii unei diagnoze în unit ile avute în vedere. Cercetarea pe baz de chestionar s-a desf urat în ase unit i colare, trei din mediul urban i trei din mediul rural, încadrate în categoria localit ilor defavorizate socio-economic. În colile implicate înva 5237 de copii, iar activitatea este coordonat de 345 de cadre didactice, din care au r spus la chestionar 156. Instrumentul a fost construit prin opera ionalizarea conceptului de *coal Prietenoas Copilului*, concept promovat de UNICEF, prin intermediul a cinci indicatori: *eficacitate*, *incluziune*, *încredere a copiilor în coal*, *siguran*, *rela ia cu p rin ii*. Media cea mai ridicat a fost ob inut de variabila „încredere”, urmat de „eficacitate”; în a doua categorie se afl „incluziunea” i „rela ia cu p rin ii”, iar „siguran a” este pe ultimul loc. În ansamblu, a rezultat c responden ii cadre didactice au o p rere bun în ceea ce prive te încrederea pe care copiii o au în coal i în îndeplinirea misiunii lor, dar evalueaz critic rela ia cu p rin ii i siguran a din unit ile de înv mânt.

Cuvinte-cheie: eficacitate, incluziune, resurse sociale ale colii, coal Prietenoas Copilului.

* Doctorand, Facultatea de Filosofie i tiin e Social-Politice, Universitatea „Al. I. Cuza”, Ia i, România.

** Lector asociat, Facultatea de Filosofie i tiin e Social-Politice, Universitatea „Al. I. Cuza”, Ia i, România.

Abstract

The article presents the conclusions of a research carried out in 2019 in Iași County, aiming to describe and measure the main school social resources, based on the teachers' opinion. The research aimed to identify the strengths and weaknesses in order to perform a diagnosis of the schools considered. The questionnaire-based research was carried out in three urban schools and three rural schools located in socially and economically disadvantaged areas. A total of 5237 students attend the six schools involved, with 345 teachers employed, of whom 156 provided answers to the questionnaire. The instrument was built by operationalizing the concept of Child Friendly School, promoted by UNICEF, using five indicators: effectiveness, inclusion, children's trust in school, safety, relationship with parents. The highest score was achieved by the "children's trust in school" indicator, followed by "effectiveness"; in the second category, there are "inclusion" and "relationship with parents", while "safety" scored the lowest. Overall, it turned out that the respondent teachers have a good opinion regarding the confidence that the children have in school and in the accomplishment of their mission, but critically evaluate the schools' relationship with the parents and safety in schools.

Keywords: *Child Friendly School, effectiveness, inclusion, school social resources.*

1. Introducere

În lumea modernă, școlile sunt nevoite să se schimbe, să demonstreze că sunt organizații sănătoase (Miles, 1967), care își dezvoltă permanent condițiile de învățare (Hargreaves, 1995). Școala se transformă din organizație birocratică în organizație managerială (Cristea, 2008) și se afirmă ca o instituție deschisă, sensibilă la schimbările din mediul intern și extern, dispusă să își asume riscuri și idei noi, să investească din propriile experiențe și să își asume responsabilitatea pentru propria dezvoltare și eficiență.

Problematika dezvoltării instituției școlare (Fullan, 2007; Hargreaves, 1998; Hopkins, 2004) este abordată ca răspuns la presiunea politicilor de reformă, ca modalitate de corelare a politicilor cu practicile educaționale pentru a obține învățare eficientă la elevi, prin intermediul profesorilor eficienți. În țara noastră, politicile și reformele implementate în educație după anii '90 s-au concentrat, cu precizie, pe necesitatea îmbunătățirii doar a anumitor resurse educaționale (resurse materiale și capital uman), ca o garanție a creșterii calității educației și a rezultatelor școlare ale elevilor. Studiile recente

demonstrează faptul că este utilă o schimbare a viziunii, argumentând oportunitatea orientării către alți factori, aceia care în de resursele sociale ale colilor (oc, 2016).

Problema pe care noi am identificat-o în spațiul educațional preuniversitar românesc este aceea a absenței unui instrument ușor de aplicat, descriptiv, care să măsoare resursele sociale ale colilor din perspectiva *colii prietenoase copilului* și care să faciliteze intervenții pentru eficientizarea colilor ca instituții de formare, centrate pe respectarea drepturilor copiilor. În viziunea noastră, este importantă evaluarea *incluziunii colare, a relației coal-familie, a nivelului de încredere a elevilor în coal și profesori ca resurse sociale ale colii, fiind factori de calitate a căroră depinde eficiența colar*.

Menționăm faptul că datele prezentate și analizate în cadrul acestui articol au fost obținute în cadrul proiectului „*colii prietenoase în comunități implicate*”, cofinanțat din fonduri europene și implementat de Inspectoratul Școlar Județean Iași.

2. Perspective teoretice

2.1. Eficiența și resursele instituției colare

O coală eficientă este o coală care se dezvoltă, care implementează schimbări de lungă durată, atât în ceea ce privește calitatea procesului instructiv-educativ, cât și asupra condițiilor organizatorice care susțin învățarea. Dacă avem în vedere eficiența colară, aceasta reprezintă „gradul de valorificare a resurselor pedagogice (informaționale, umane, didactico-materiale, financiare) existente la nivel de sistem și de proces, în cadrul organizației colare și al clasei de elevi” (Cristea, 2008, p. 107). Considerăm că o coală eficientă asigură progresul școlar pentru elevi, dacă reușește să valorifice toate resursele de care dispune. Eficiența unei instituții colare depinde și de măsura în care dezvoltă relații de încredere cu beneficiarii direcți și indirect ai educației. Profesorii au nevoie să descopere în primul rând un partener pentru dezvoltarea copiilor, dar în primul rând au nevoie să simtă că ideile și inițiativele lor sunt importante pentru deciziile care se iau la nivelul colii. Familia este

considerat unul dintre cei mai importanți factori-predictori ai succesului școlar (Coleman et al., 1966), alături de factorii ereditari (Jensen, 1969) și de condițiile socio-economice (Bowles & Gintis, 1976). Existența unor relații de încredere între membrii organizației școlare, implicarea familiei în viața școlii și colaborarea autentică cu părinții copiilor reprezintă factori de care depinde progresul și succesul școlar, eficiența școlară. Pornind de la această abordare, considerăm că un prim pas în analiza eficienței este inventarierea și măsurarea resurselor sociale de care dispune școala.

Studiile empirice recente au demonstrat că există diferențe considerabile în ceea ce privește influența familiei, în funcție de nivelul de dezvoltare a țărilor: în țările dezvoltate, studiile argumentează că influența statutului socio-economic al familiei asupra succesului școlar s-a diminuat (Breen et al., 2009, apud Șoc, 2016), în timp ce în țările sărace sau în curs de dezvoltare, familia pare să aibă un rol important în generarea de oportunități educaționale (Buchmann & Hannum, 2001, apud Șoc, 2016; Gamoran & Long, 2006).

Spre deosebire de resursele materiale sau umane care se referă la timp, bani și abilități individuale, „resursele sociale școlare constau în structura și calitatea relațiilor dintre membrii personalului care oferă resurse pentru practica și perfecționarea instruirii” (Hanselman et al., 2016, p. 3). Deși instruirea se desfășoară de obicei în mod independent, legăturile puternice dintre angajații determină să fie inovativi și să îmbunătățească practica educațională, relațiile și resursele sociale dintre membrii personalului școlar sunt recunoscute din ce în ce mai mult ca fiind „esența activității într-o comunitate școlară” (Bryk et al., 2010, p. 137).

România este o țară în care școlăria reprezintă o problemă de amploare, ce influențează educația, mare parte din școlii desfășurându-și activitatea în zone defavorizate. Studiile realizate în țara noastră au demonstrat că specificul acestor comunități induce elevilor atitudini de dezinteres față de învățare (Tufiș, 2008). Totodată, în aceste zone, familia are o influență educațională importantă, în sensul în care elevii care provin din familii cu resurse socio-economice și culturale reduse obțin rezultate școlare slabe (Hatos, 2019; Șoc, 2016). Aceste studii recomandă „ca școlile să se întrebe ce alți factori în afară de cei individuali pot avea un efect asupra performanțelor școlare și ascensiunii educaționale a elevilor” (Șoc, 2016, p. 23). În opinia noastră,

concentrarea atenției asupra incluziunii colare, a dezvoltării relațiilor coală - familie și a încrederii în coală și actorii ei reprezintă astfel de factori.

2.2. Modelul colii Prietenoase Copilului

Experiența a demonstrat că strategiile de dezvoltare instituțională implementate la inițiativa colilor sunt ineficiente, deoarece colile reacționează în mod spontan și neordonat la provocările mediului extern (Hopkins, 2004). În acest context, au fost dezvoltate și implementate numeroase programe având ca scop eficientizarea colilor.

Dintre acestea, atenția noastră se concentrează pe modelul colii Prietenoase Copilului (SPC), un model global pe care UNICEF îl promovează începând cu mijlocul anilor 1990 și care plasează în centrul preocupărilor sale drepturile copiilor. SPC urmărește incluziunea, eficiența academică a curriculumului și relevanța acestuia pentru viața de zi cu zi, realizarea unui mediu sigur, protector și sănătos pentru starea de bine fizică și psihică a copiilor, echitatea și sensibilitatea în raport cu aspecte legate de gen, implicarea și participarea activă a familiilor și a comunității în viața colii. Modelul este unul de coală eficient, aspect evidențiat de analiza comparativă a dimensiunilor specifice colii prietenoase și a aspectelor ce caracterizează coala eficientă, conform datelor din Tabelul nr. 1.

Modelul a fost conceput pentru a fi implementat și adaptat în țări din zonele și continente diferite, care se caracterizează prin contexte economice, sociale și culturale variate (Godfrey et al., 2012), fiind, astfel, o abordare care se poate aplica fără rezerve sistemului de educație din România.

Din această perspectivă, am propus un instrument descriptiv, care sîm soare resursele sociale ale colilor din perspectiva SPC, instrument structurat pe următoarele dimensiuni:

- *Încredere*: se referă la perceperea colii de către copii ca fiind o resursă la care apelează, mai ales atunci când se confruntă cu dificultăți. Ei se simt confortabil în coală și apelează la profesori și învățători în probleme legate de învățare și/ori de ordin personal. Am optat pentru această

dimensiune ca resurs social a colii, deoarece încrederea este considerat în literatura de specialitate ca fiind un element esențial pentru buna funcționare a organizațiilor (Seashore & Lee, 2016, p. 539; Uline et al., 1998, p. 470).

- *Protecție și siguranță*: are în vedere măsura în care copiii percep mediul școlar ca fiind unul sigur, atât din punct de vedere fizic, cât și psihic, un spațiu în care incidentele (violențe, abuzuri) au o frecvență redusă și afectează în mică măsură sentimentul de siguranță a elevilor. O școală sigură reprezintă o organizație sănătoasă în care elevii se simt bine și capabili să învețe și să se dezvolte (Uline et al., 1998, p. 470).

Tabelul nr. 1. Analiza comparativă între caracteristicile colii eficiente și dimensiunile SPC

școală eficientă (Kaplan & Owings, 2013)	școala eficientă (Finley, 2000)	SPC (UNICEF, 2012)
Leadership puternic	Misiune clar Leadership puternic	
Mediu de învățare sigur și stimulant	Mediu sigur, ordonat și pozitiv	Mediu sigur, protector și sănătos pentru starea de bine fizică și psihică a copiilor
Relații puternice bazate pe încredere și valori etice		Incluziune proactivă Echitate și sensibilitate în raport cu aspecte legate de gen
Capacitate profesională crescută a profesorilor, de instruire și conducere	Utilizarea la maximum a timpului de învățare	Eficiență academică a curriculumului și relevanță acestuia din punctul de vedere al dezvoltării competențelor cheie ale copiilor și a abilităților de viață
Instruire centrată pe elev	Practici educaționale eficiente Obiective, așteptări înalte Monitorizarea progresului elevilor	
Menținerea și dezvoltarea legăturii cu părinții și comunitatea	Relații școală-familie pozitive	Implicarea și participarea activă a familiilor și a comunității în toate aspectele ce în decurg din viața colii

- *Incluziune și suport*: exprimă capacitatea colii de a fi un sprijin pentru elevi, cu precădere pentru elevii vulnerabili (cu dizabilități, săraci, aflați în măsuri de protecție etc.). Școala modernă este acea instituție care depune eforturi considerabile pentru a se adapta la nevoile elevilor, urmărind implicarea și valorizarea tuturor copiilor, indiferent de etnie, statut social, dizabilitate, religie, gen etc. (UNICEF, 2012).
- *Eficiență*: se referă la măsura în care se consideră că școala își atinge obiectivele ca instituție de formare, reușind să dezvolte la copii competențele necesare integrării sociale și profesionale ca viitori adulți. Relațiile interpersonale pozitive reprezintă o condiție necesară pentru ca elevii să obțină rezultate școlare bune (Corwin & Borman, 1998; Hoy

et al., 1990). Predarea în învățarea au loc la nivelul clasei, în timp ce alte niveluri ale organizației oferă condițiile necesare pentru desfășurarea acestor activități (Uline et al., 1998).

- *Implicarea în suportul familiei*: se referă la calitatea legăturii dintre coală și părinți, la măsura în care familia este implicată în mod real în viața comunității școlare. Parteneriatul coală-familie a fost îndelung abordat în cercetarea de specialitate, deopotrivă ca resursă pentru asigurarea respectării drepturilor copiilor și ca premisă a eficienței organizației școlare.

Chestionarul se adresează cadrelor didactice, având în vedere calitatea lor de principali creatori ai culturii organizaționale și ai situațiilor de învățare, actori ai procesului educațional, persoane autoreflexive și interesate de dezvoltarea personală a instituțiilor în care își desfășoară activitatea. Pentru a răspunde la întrebările chestionarului, au fost situați în care profesorii au trebuit să se pună în locul elevilor lor; am optat pentru această modalitate de evaluare pentru a nu exclude din cercetare copiii de vârstă preșcolară și elevii de vârste mici, care nu au o opinie formată asupra acestor probleme sau care nu ar reuși să își exprime opinia pe care o au.

3. Metodologie

3.1. Participanți

Cercetarea s-a desfășurat în școli din județul Iași, situate în medii defavorizate, trei din mediul urban și trei din mediul rural. În unitățile de învățământ selectate sunt înscriși peste 5000 de copii, cu vârste cuprinse între 3 și 19 ani, mare parte dintre ei fiind expuși riscului de abandon școlar. La cercetare au participat 156 de profesori, dintr-un total de 345 de cadre didactice care activează în cele școli. Date despre școlile în care s-a desfășurat cercetarea și respondenții sunt prezentate în Tabelul nr. 2.

Școlile au fost selectate în funcție de clasa de defavorizare în care au fost încadrate de către Ministerul Educației Naționale în Anexa nr. 1 la *Ghidul solicitantului specific Programului „coală pentru toți”* (2016), ghid elaborat în vederea implementării de proiecte finanțate din fonduri europene. Cele

Tablelul nr. 2. Distribuția respondenților după unitatea de învățământ

Unitatea de învățământ în care s-a realizat cercetarea	Nr. cadre didactice angajate	Nr. respondenți	%	Mediu (U/R)
Liceul Teoretic „L. Rosetti” Râdăușeni școală Gimnazială	91	39	25	R
„Al. I. Cuza” Podu Iloaiei școală Gimnazială	80	32	20,5	U
„C. Erbiceanu” Erbiceni școală Gimnazială	34	10	6,4	R
„Petru Rareș” Hârlău școală Gimnazială Deleni	63	35	22,4	U
școală Gimnazială Pârcovaci	51	26	16,7	R
NR	26	5	3,2	U
NR	-	9	5,8	
Total	345	156	100	

Sursa: http://scoli-prietenose.ro/wp-content/uploads/2020/03/Raport-analiza_chestionare-profesori_preinterventie.pdf accesat pe 06.03.2020

ase unități au fost încadrate în clasa 4 de defavorizare, din 6 clase posibile (clasa 6 - colile cele mai defavorizate). Cinci instituții sunt școli gimnaziale și una este liceu teoretic, care, înșir, are în componența sa toate nivelurile de învățământ (precolar, primar, gimnazial și liceal). Respondenții au fost în mare majoritate femei (118 – F; 22 – M; 16 – NR), reflectând structura personalului din învățământul preuniversitar.

3.2. Procedura

Am elaborat un chestionar cu 35 de itemi sub forma unor scale Likert cu cinci variante de răspuns, itemi care se referă la indicatorii considerați de cei trei noi esențiali pentru ceea ce înseamnă SPC: încrederea elevilor în școală (4 itemi), siguranța în școală (4 itemi), incluziunea (6 itemi), eficacitatea (11 itemi) și relația cadrelor didactice din școală cu membrii familiilor din care provin copiii (10 itemi). Chestionarul a fost completat în perioada martie – aprilie 2019, cu ajutorul mijloacelor electronice, acolo unde au existat adresele de e-mail ale respondenților, și în format creion-hârtie, acolo unde nu a fost posibil distribuirea prin poșta electronică. În final, au fost centralizate 156 de chestionare, 123 de chestionare completate electronic și 33 de chestionare completate în format printat.

3.3. Validitatea și fidelitatea instrumentului

Validitatea se referă la gradul în care o măsură empirică reflectă adecvat conceptul cercetat (Babbie, 2010). În elaborarea acestui instrument nu am avut în vedere un concept acoperitor al celorlalte factori luați în considerare, scopul nostru fiind unul descriptiv. În aceste condiții, nu vorbim despre validitatea unui anumit concept, ci despre măsura în care factorii aflați aici în discuție reflectă cu adevărat realitatea la care se referă. Pentru a ne asigura de validitatea de conținut a chestionarului, acesta a fost elaborat împreună cu profesori din coli identice celor în care el a fost aplicat, fiind discutate fiecare dimensiune și item în parte; odată elaborat instrumentul, a fost pretestat pe un grup de 10 respondenți, ale căror observații au fost valorificate. În ceea ce privește fidelitatea, aceasta este estimată prin intermediul coeficientului Cronbach α , ale cărei valori, pentru fiecare factor luat în considerare, apar în Tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3. Valorile coeficientului Cronbach α pentru subscalele componente ale instrumentului

Dimensiune	Valoarea coeficientului Cronbach α	Număr de itemi
<i>Încredere</i>	0,698	4
<i>Siguranță și protecție</i>	0,549	4
<i>Incluziune și suport</i>	0,434	6
<i>Eficacitate</i>	0,819	11
<i>Relația cu familia</i>	0,832	10
Total instrument	0,874	35

Conform lui George și Mallery (2003), valorile coeficientului Cronbach α au următoarea semnificație: > 0,9 excelent; 0,9 – 0,8 bun; 0,8 – 0,7 acceptabil; 0,7 – 0,6 discutabil; 0,6 – 0,5 slab; < 0,5 inacceptabil.

4. Rezultate

Prezentarea rezultatelor urmărește evidențierea punctelor slabe și a celor tari ale fiecărei coli în parte și în funcție de mediu (urban sau rural). Acolo unde am considerat important, sunt prezentate și mediile obținute de fiecare

item în parte, având în vedere faptul că fiecare oferă informații cu privire la contextul educațional dincolo de cele avute în vedere.

4.1. Dimensiunea *Încredere*

Variabila, cu toate că se referă la copii, este măsurată indirect, prin intermediul percepției cadrelor didactice care și-au exprimat acordul/dezacordul cu privire la patru afirmații (Tabelul nr. 4).

Valorile mediilor în funcție de mediul de funcționare a organizației sunt de 4.85 în urban și de 4.96 în rural; valorile extreme pe localitățile în care funcționează școlile se situează între 4.8 (Pârcovaci, urban) și 5 (Deleni, mediul urban). Diferența nu poate fi pusă pe seama diferențelor – care ar genera comportamente particulare – pentru că acestea sunt comparabile ca mărime (Tabelul nr. 2). Dat fiind acest lucru, poate rezulta, ca ipoteză, faptul că, în rural, cadrele didactice se bucură de mai mult respect – încrederea fiind un indicator al acesteia – față de cele care funcționează la oraș.

Tabelul nr. 4. Itemii care compun variabila *Încredere* (procente)

Item	DT	D	DR	AR	A	AT
Copiii solicită ajutorul profesorilor în rezolvarea problemelor apărute lacoală	-	1,9	1,3	10,9	53,2	32,7
Elevii se implică cu plăcere în activitățile zilnice propuse de cadrele didactice	-	0,6	1,3	21,8	56,4	19,9
Copiii se simt bine lacoală	-	1,3	0,6	11,5	62,2	23,7
Copiii apelează la ajutorul cadrelor didactice în rezolvarea dificultăților personale și familiale	-	4,5	9,6	35,9	40,4	9,6

(Notă: DT - dezacord total, D - dezacord, DR - dezacord redus, AR - acord redus, A - acord, AT - acord total)

Sursa: https://scoli-prietenos.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raport-evaluare-profesori-ADS_SDS.pdf, accesat pe 06.03.2020

Analiza detaliată în funcție de itemii componenți ai dimensiunii evidențiază faptul că elevii au încredere încoală în ceea ce privește rezolvarea problemelor educaționale, se simt bine atunci când sunt lacoală și atunci când sunt provocați să se implice în diverse activități educaționale (Tabelul nr. 4).

Răspunsurile la fiecare dintre acești itemi au întrunit acord și acord total în procent de peste 76%. Doar 50% în ceea ce privește acordul și acordul total este înregistrat de itemul care menționează apelul la cadrele didactice în rezolvarea problemelor personale, de unde putem trage concluzia că încrederea se oprește în bună măsură la poarta colii, cadrul didactic nefiind văzut ca un suport în rezolvarea eventualelor probleme personale și/sau familiale.

4.2. Dimensiunea *Protecție și siguranță*

Nivelul de siguranță pe care-l resimt copiii și cadrele didactice în colii a fost măsurat prin intermediul a patru itemi; trei dintre aceștia descriu unele dintre cele mai importante incidente ce pot să apară în context școlar: distrugerii de bunuri, agresiuni verbale sau fizice. În măsurarea acestor trei itemi am codificat invers răspunsurile, în sensul în care am acordat valoarea 6 unui dezacord total și 1 unui acord total. Corespunzător, pentru acești itemi, cu cât valoarea mediei este mai mare, cu atât școala este mai nesigură, mai puțin prietenoasă.

În urma analizei răspunsurilor, rezultă că în colile din mediul urban incidentele nedorite sunt mai rare și, astfel, unitățile pot fi considerate mai sigure (o valoare a mediei de 4.04) față de cele din mediul rural (cu o medie de 3.84). Ne putem imagina faptul că colile din urban sunt mai sigure – dispun de personal de pază, camere de luat vederi, măsuri mai categorice în privința evitării incidentelor nedorite – dar asta nu le face neapărat mai prietenoase, mai apropiate de elev, conform variabilei *încredere*, de mai sus. Se desprind de aici două profiluri diferite ale colilor, în funcție de mediu: una mai formalizată la oră și o altă mai informală, mai apropiată de copil, dar în care se înregistrează mai multe evenimente negative, în rural.

4.3. Dimensiunea *Incluziune și suport*

Deoarece această scală nu a trecut testul consistenței (Tabelul nr. 3), prezentăm procentele răspunsurilor fiecărui item în parte, pentru valoarea descriptivă a elementelor pe care le-am avut în vedere, fără a calcula media răspunsurilor.

Conform Tabelului nr. 5, cvasitotalitatea (98.7%) cadrelor didactice care au răspuns la chestionar apreciază că activitățile educaționale au în vedere

cooperarea – i nu competi ia – între elevi. De asemenea, aproape toți respondenții (89%) consider că coala se implică în ajutorarea elevilor atunci când se confruntă cu situații familiale/personale dificile, însă în ciuda acestui fapt, așa cum a rezultat din răspunsurile la un item anterior (Tabelul nr. 4), instituția nu este percepută ca suport pentru elevi în rezolvarea problemelor extracolare. Răspunsurile la itemii individuali pot fi analizate în vederea unor eventuale intervenții, însă ei nu descriu o dimensiune particulară.

Tabelul nr. 5. Itemii care compun variabila Incluziune și suport (procente)

<i>Item</i>	<i>DT</i>	<i>D</i>	<i>DR</i>	<i>AR</i>	<i>A</i>	<i>AT</i>
Copiii se implică cu entuziasm în activitățile inițiate de coală	3,2	4,5	2,6	16,7	47,4	25,6
Coala dispune de specialiști care pot oferi servicii de sprijin educațional (logopezi, profesori de sprijin, profesori consilieri școlari)	14,7	16,7	6,4	17,9	28,8	14,7
Coala asigură programe de educație remedială pentru copiii cu rezultate slabe la învățtură	4,5	6,4	5,8	19,2	42,3	21,2
Coala se implică în ajutorarea copiilor aflați în situații deosebite (deces, accidente, intervenții medicale etc.)	0,6	5,8	4,5	19,2	39,7	30,1
Activitățile educaționale au în vedere cooperarea între elevi	-	-	1,3	6,4	53,8	38,5
Există situații de segregare între elevi (pe criterii etnice/socio-economice, față de copiii cu CES, față de cei aflați sub măsuri de protecție specială: plasament de tip familial sau rezidențial)	10,9	21,2	17,9	14,1	20,5	14,7

Notă: Ultimul item a fost codat invers: dezacordul total exprimă faptul că există multe cazuri de segregare în coală respondentului.

Sursa: https://scoli-prietenos.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raport-evaluare-profesori-ADS_SDS.pdf, accesat pe 06.03.2020

4.4. Dimensiunea Eficacitate

Valorile mediilor rezultate în urma analizei răspunsurilor la itemii care descriu această dimensiune se situează între 4.7 (Răduceni) și 5.01 (Deleni); în ceea ce privește mediul în care funcționează coală, valorile mediilor sunt de 4.75 (urban) și 4.96 (rural).

Profesorii care funcționează în mediul rural consideră că sunt mai eficace decât cei din mediul urban, mediile fiind obținute prin agregarea răspunsurilor la itemii care apar în Tabelul nr. 6. De menționat că itemii care compun această

dimensiune nu evaluează direct gradul de atingere a unor obiective concrete, ci mai curând măsura în care cadrele didactice își cunosc sarcinile și colaborează în îndeplinirea lor cu elevii, cu conducerea școlii și cu administrația publică locală. Răspunsurile la fiecare item care compune dimensiunea avută în vedere sunt detaliate în Tabelul nr. 6.

Tabelul nr. 6. Itemii care compun variabila Eficacitate și procentele răspunsurilor

Item	DT	D	DR	AR	A	AT
Elevii au o imagine clară cu privire la educația lor ulterioară	7,1	10,3	9,6	35,3	30,8	6,4
Elevii știu în ce anume constă activitatea de evaluare la toate obiectele de studiu	0,6	2,6	5,8	17,3	47,4	25,6
Rezultatele școlare, inclusiv la evaluările de parcurs, sunt înregistrate și comunicate elevilor și, după caz, părinților	-	-	1,9	3,2	36,5	57,7
Produsele activității elevilor sunt expuse în sălile de clasă și în celelalte spații ale școlii	0,6	-	-	2,6	40,4	56,4
Conducerea școlii evidențiază în mod constant beneficiile educației nonformale pentru atingerea obiectivelor educației formale	0,6	4,5	3,2	19,9	49,4	21,8
Activitățile de învățare propuse elevilor facilitează aplicarea cunoștințelor în practică, în viaa reală	0,6	3,2	5,8	32,1	41	17,3
Elevii sunt implicați în proiecte care au ca scop dezvoltarea comunității	5,1	-	-	19,9	50	23,7
Oferta și proiectarea CDS/CDL se realizează pornind de la nevoile specifice ale elevilor	1,9	2,6	2,6	16,7	55,1	19,9
Anual sunt inițiate proiecte educaționale în parteneriat cu reprezentanții comunității locale	1,3	3,8	5,8	16	39,1	33,3
Manualele și auxiliarele curriculare sunt selectate în funcție de nivelul dezvoltării cognitive a elevilor	-	4,5	5,1	24,4	44,2	21,8
Activitățile de predare, învățare și evaluare sunt proiectate în echipă la nivelul catedrelor și/sau între ariile curriculare	0,6	7,1	6,4	15,4	44,9	25,6

Notă: Acolo unde procentul răspunsurilor nu atinge valoarea de 100%, aceasta se datorează non-răspunsurilor.

Sursa: https://scoli-prietenoase.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raport-evaluare-profesori-ADS_SDS.pdf, accesat pe 06.03.2020

Din r spunsurile date, rezult gradul ridicat în care profesorii consider c î i îndeplinesc sarcinile solicitate de profesie, împreun cu ceilal i actori implica i în procesul educativ (elev, conducere, comunitate). Cel mai mic nivel de acord este înregistrat de imaginea pe care o au elevii referitor la educa ia lor ulterioar , o activitate care, aparent, depinde i de elev (i de familia sa), nu doar de cadrul didactic.

4.5. Dimensiunea *Implicarea familiei elevilor*

Dac familia nu în elege sau nu poate s asigure suportul i sprijinul necesare copilului i colii, efortul celei din urm , oricât ar fi de sus inut, risc s fie insuficient. Conform opiniei profesorilor, a a cum rezult din r spunsurile oferite la chestionar, colaborarea cu p rin ii nu este foarte bun , mediile pe localit i ob inute de aceast dimensiune variind între 4.22 i 4.44. În func ie de mediul de reziden în care func ioneaz colile, mediile sunt de 4.24 (rural) i 4.32 (urban).

R spunsurile la itemii care compun aceast dimensiune apar în Tabelul nr. 7.

În urma centraliz rii mediilor pentru fiecare dintre cele patru dimensiuni cercetate care au întrunit criteriul de validitate, pentru fiecare coal , s-au ob inut rezultatele care apar în Tabelul nr. 8 i în Graficul nr. 1.

Problema *siguran ei* este cea mai important , aceasta ob inând mediile cele mai mici în fiecare localitate. Urm toarea variabil care a ob inut cele mai mici medii dup *siguran* este cea a *rela iei cu familia*, ceea ce exprim distan a semnificativ perceput de c tre cadrele didactice fa de familiile copiilor. Mediile cele mai mari, care reflect cea mai important resurs a colii, sunt ob inute de *încredere* (la Podu Iloaiei, Erbiceni, Hârl u i R duc eni) i *eficacitate* (la Deleni i Pârcovaci). Cele dou variabile au ob inut cele mai mari medii în fiecare dintre cele ase localit i.

Centralizarea reprezent rilor acelorai dimensiuni în func ie de mediul de reziden în care func ioneaz coala apar în Graficul nr. 2.

Tabelul nr. 7. Itemii care compun variabila Implicare a familiei i procentele r spursurilor pentru fiecare item

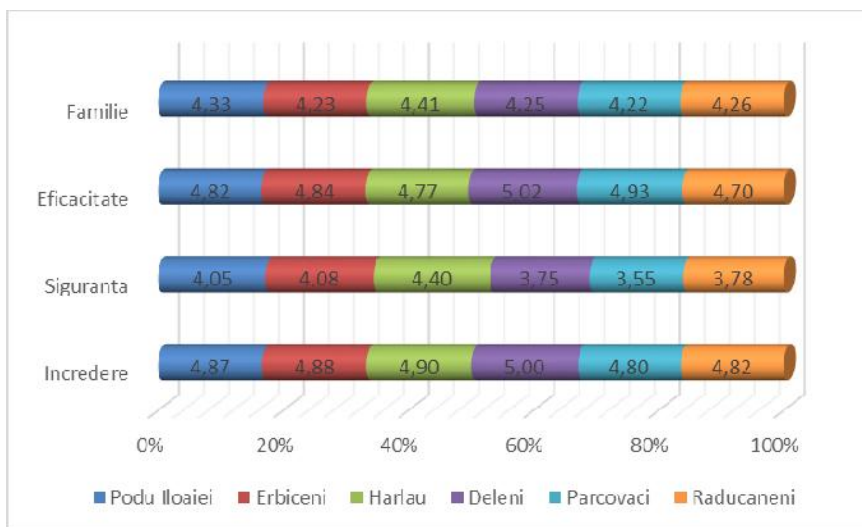
Item	DT	D	DR	AR	A	AT
Exist comunicare permanent cu p rin ii (reprezentan ii legali ai) tuturor elevilor	0,6	2,6	1,9	21,8	47,4	25
P rin ii elevilor î i spun opinia cu privire la calitatea procesului educa ional		6,4	3,2	27,6	50	12,8
Când sunt solicita i, p rin ii se implic în via a colar a copiilor		5,1	4,5	32,7	46,2	11,5
Familia asigur copiilor condi ii adecvate pentru preg tirea lec iilor		10,9	15,4	46,2	25	2,6
P rin ii acord importan educa iei ca ans de dezvoltare a copiilor	0,6	5,1	13,5	41,7	35,9	3,2
P rin ii sunt interesa i de dezvoltarea i progresele realizate de proprii lor copii	0,6	5,1	6,4	36,5	37,2	14,1
P rin ii vin din proprie ini iativ la coal pentru a se sf tui cu cadrele didactice în privin a problemelor copiilor lor	1,9	11,5	9	51,3	20,5	5,8
În coal se organizeaz pentru p rin i sesiuni de consiliere individual sau în grup mic (discu ii cu psihologul sau consilierul colii)	3,8	7,1	9,6	26,3	37,2	16
coala organizeaz cursuri pentru p rin i, întâlniri cu speciali ti în diferite domenii (medici, logopezi, psihologi, consilieri etc.)	3,8	12,2	10,3	32,1	30,1	11,5
P rin ii particip la luarea deciziilor privind via a colii (de ex., privitoare la curriculum, evaluare, gestionare a resurselor)	1,9	10,9	11,5	32,1	34,6	9

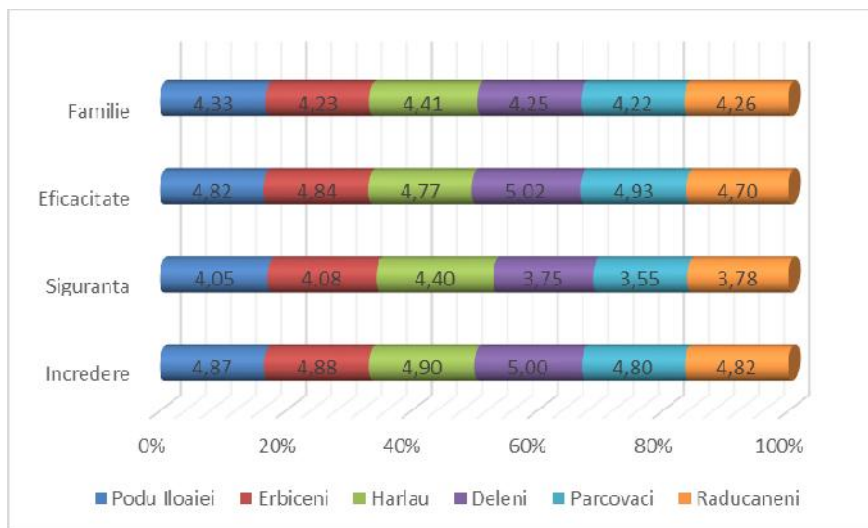
Sursa: https://scoli-prietenose.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raport-evaluare-profesori ADS_SDS.pdf, accesat pe 06.03.2020

Tabelul nr. 8. Centralizarea r spunsurilor pe localit i i pe dimensiuni

	Podu Iloaiei	Erbiceni	Hârlu	Deleni	Pârcovaci	Rducneni
Încredere	4,86	4,87	4,90	5	4,80	4,82
Siguran	4,04	4,07	4,39	3,75	3,55	3,78
Eficacitate	4,81	4,83	4,76	5,01	4,92	4,70
Rela ia cu familia	4,33	4,23	4,40	4,25	4,22	4,25

Sursa:http://scoli-prietenose.ro/wp-content/uploads/2020/03/Raport-analiza_chestionare-profesori_preinterventie.pdf, accesat pe 06.03.2020

Graficul nr. 1. Centralizarea r spunsurilor pe localit i (coli) i pe dimensiuni

Graficul nr. 2. Centralizarea r sponsurilor în func ie de mediul de reziden în care func ionează colile i pe dimensiuni

Not : În acest grafic au fost excluse r sponsurile responden ilor care nu au precizat localitatea de provenien

A a cum am men ionat în cazul fiec rei variabile i cum reiese din Graficul nr. 2, în mediul rural cadrele didactice consider c elevii au mai mult încredere în ei i în coal ic dau dovad de mai mult eficacitate, în compara ie cu colegii lor din mediul urban. Totu i, în rural, siguran a i rela ia cu familia sunt percepute ca fiind probleme mai grave decât la ora , în condi iile în care acestea sunt evaluate negativ în toate colile în care am f cut cercetarea.

5. Discu ii

Datele prezentate permit eviden ierea punctelor tari i punctelor slabe ale colilor avute în vedere din perspectiva modelului SPC. Un aspect pozitiv este reprezentat de faptul c datele statistice ob inute de noi confirm c *încrederea* este promovat ca element-cheie al culturii colare, fiind astfel valorizate integrarea în grup i starea de bine a tuturor copiilor. Încrederea în coal este tratat în literatura de specialitate ca o caracteristic de grup (Adams, 2014), fiind rezultanta interac iunii i a experien elor comune ale elevilor.

Totodată, cadrele didactice recunosc faptul că elevii apelează în relativ mică măsură la ajutorul lor atunci când se confruntă cu probleme personale sau familiale. Constatăm existența unei rupturi în ceea ce privește contextul intern și cel extern al organizațiilor școlare, elevii obișnuindu-se să separe viaa personală de ceea ce se întâmplă la școală. Considerăm că acest aspect reprezintă un punct slab al școlilor, tiut fiind faptul că factorii din mediul extern modelează atitudinile, credințele și comportamentele elevilor (Adams, 2014), contribuind la dezvoltarea lor ca persoane independente și autonome. Școlile eficiente și prietenoase copilului sunt preocupate să creeze un echilibru între mediul extern și cel specific școlii, realizând adaptarea cerințelor educaționale la specificul și nevoile concrete ale elevilor (Forsyth et al., 2011).

Medii mari au fost înregistrate și pentru dimensiunea *eficacitate*, care a fost evaluată chiar de către cadrele didactice. În Graficul nr. 2 se poate observa că în mediul rural, ambele dimensiuni – încredere și eficacitate – au valori mai mari decât în cel urban. Cu toate acestea, clasamentul rămâne relativ, dimensiunile fiind comparate între ele și nu în valori absolute în care maximumul mediei ar fi fost 6. Eficacitatea, din perspectiva SPC, presupune relevanța curriculumului pentru viaa de zi cu zi a copiilor și dezvoltarea motivației acestora de a planifica un parcurs educațional de lungă durată. Valorile mici ale mediilor care se referă la aceste aspecte demonstrează faptul că este necesar ca școlile să realizeze o adaptare mai accentuată a demersului educațional la nevoile specifice elevilor.

Cea mai gravă problemă care a rezultat din analiza răspunsurilor este siguranța de care se bucură copiii și cadrele didactice în școală. Deși profesorii au răspuns, în majoritate, că școala în care muncesc este un mediu sigur, aceiași respondenți au precizat că în școală se înregistrează, în diferite grade, distrugereri, abuzuri verbale, bătăi. Este discutabil în ce măsură acești indicatori dau într-adevăr măsură siguranței în școală. Modul în care au fost formulate întrebările și răspunsurile i-a propus să cuantifice starea de lucruri pe un continuum de la minim la maxim. Este însă posibil să nu fi reușit acest lucru și întrebarea să fi fost percepută ca una dihotomică, în sensul în care oricât de puține incidente ar fi înregistrate în școală, ele există, sunt considerate a fi intolerabile, deci grave. Aceasta înseamnă o percepție subiectivă a acestor evenimente care influențează răspunsurile. Cel care a trăit sau măcar a auzit de un abuz, de exemplu, îl va considera un eveniment

extrem de grav, de i evenimentul respectiv poate fi singular în coal .

Statistic, prin calculul mediilor r spunsurilor a rezultat c problema siguran ei este cea mai grav în viziunea celor care au r spuns la chestionar, mai preocupant această problem fiind în mediul urban (medie de 4.04), fa de mediul rural (medie de 3.84).

Urmeaz , în ordinea preocup rilor responden ilor, rela ia pe care o are coala cu familiile elevilor, în sensul implic rii p rin ilor în sprijinul copiilor i al cadrelor didactice. Mediile sunt mai mari decât cele care descriu siguran a i protec ia, îns semnificativ mai mici decât cele care se refer la încredere i eficacitate, ceea ce poate duce la concluzia, în acest clasament relativ, c rela ia cadrelor didactice cu familiile elevilor este mai curând mediocr . Din Tabelul 8 rezult c p rin ii – a a cum consider cadrele didactice – au o implicare redus în sprijinul procesului educativ, ceea ce poate s influen eze negativ rezultatele colare ale copiilor i atingerea obiectivelor colii. Meta-analize recente în care au fost incluse studii realizate între 2000 i 2013 sugereaz c implicarea p rin ilor în activit i asociate cu coala are un efect pozitiv moderat asupra performan ei colare a elevilor, la toate nivelurile de înv mânt (Castro et al., 2015, apud oc, 2016).

6. Concluzii

inând seama de literatura de specialitate, resursele sociale ale colii – care în de organizare i de rela ii – pot fi opera ionalizate pe numeroase dimensiuni. Noi am construit un astfel de instrument structurat pe cinci factori – *încrederea copiilor în coal* , *siguran i protec ie*, *incluziune i suport*, *eficacitate*, *implicarea familiei* – pe care le-am opera ionalizat prin intermediul a 35 de itemi. În urma analizei consisten ei instrumentului, am constatat faptul c dimensiunea *incluziune i suport*, care se refer la capacitatea colii de a fi un sprijin pentru elevi, mai ales al celor vulnerabili (cu dizabilit i, s raci, afla i în m suri de protec ie etc.) nu a întrunit criteriile de fidelitate i, din acest motiv, nu am mai inclus-o în analiza comparativ cu celelalte variabile. Cu toate acestea, ne p str m convingerea c un instrument care î i propune s m soare resursele sociale ale colii trebuie s con in o astfel de dimensiune, dar care s întruneasc standardele statistice de consisten .

Instrumentul propus, la care au r sput 156 de cadre didactice din ase coli din zone defavorizate din jude ul Ia i, ne-a permis s constat m c nesiguran a în coal i calitatea rela iei cu p rin ii sunt dimensiunile ce pot fi considerate puncte slabe din perspectiva cadrelor didactice respondente. Este nevoie ca colile s manifeste preocupare pentru realizarea unui echilibru între mediul extern i cel intern al organiza iei, prin orientarea aten iei cadrelor didactice spre adaptarea demersului educa ional, pentru satisfacerea nevoilor personale i educa ionale ale elevilor.

Din punct de vedere metodologic, consider m c un astfel de demers trebuie completat cu date ob inute prin aplicarea de tehnici calitative. O abordare metodologic mixt va permite ob inerea de informa ii esen iale i complete, necesare deciden ilor în vederea transform rii organiza iilor colare din medii defavorizate, în coli eficiente i prietenoase copilului, în factori pozitivi de dezvoltare individual i comunitar .

Mul umiri

Preciz m c datele au fost ob inute în cadrul Proiectului „ coli prietenoase în comunit i implicate”, proiect cofinan at din *Fondul Social European*, derulat în cadrul Programului Ocupa ional Capital Uman (2014-2020), Axa prioritar Educa ie i competen e OS 6.2, 6.3, 6.4, 6.6, Cod contract POCU/74/6/18 – Cod SMIS: 106616. Proiectul este implementat în perioada 2018-2021 de Inspectoratul colar Jude ean Ia i în parteneriat cu Asocia ia HoltIS Ia i i Funda ia COTE Ia i.

Referin e

- Adams, C. M. (2014). Collective Student Trust: A Social Resource for Urban Elementary Students. *Educational Administration Quarterly*, 50(I), 135-159. <https://doi.org/10.1177/001361X13488596>
- Babbie, E. (2010). *Practica cercet rii sociale*. Polirom.
- Bowles, S., & Gintis, H. (1976). *Schooling in Capitalist America*. Basic Books.
- Bryk, A. S., Sebring, P. B., Allensworth, E., Luppescu, S., & Easton, J. Q. (2010). *Organizing schools for improvement: Lessons from Chicago*. The University of Chicago Press.
- Coleman, J. S., Campbell, E., Hobson, C., McPartland, J., Mood, A., Weinfeld, F., & York, R. (1966). *Equality of Educational Opportunity*. USPO.

- Corwin, R. G., & Borman, K. M. (1988). School as a workplace: Structural constraints on administration. In N.J. Boyan (Ed.), *Handbook of research on educational administration* (pp. 209-237). Longman.
- Cristea, S. (2008). Calitatea în educa ie/educa ia de calitate. *Didactica Pro...*, 4-5(50-51), 107–112.
- Finley, S. J. (2000). *Instructional Coherence: The Changing Role of the Teacher*. Southwest Educational Development Laboratory.
- Forsyth, P. B., Adams, C. M., & Hoy, W. K. (2011). *Collective trust: Why schools can't improve without it*. Teachers College Press.
- Fullan, M. G. (2007). *The Meaning of Educational Change* (4th ed.). Teachers College Press.
- Gamoran, A., & Long, D. (2016). *Equality of Educational Opportunity: a 40-Year Retrospective*. University of Wisconsin-Madison: Wisconsin Center for Education Research.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (11th ed.). Allyn & Bacon.
- Godfrey, B. E., Osher, D., Williams L. D., Wolf, S., Berg, J. K., Torrente, C., Spier, E., & Aber, L. J. (2012). Cross-national measurement of school learning environments: Creating indicators for evaluating UNICEF's Child Friendly Schools Initiative. *Children and Youth Services Review*, 34(3), 545-557. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.10.015>
- Hanselman, P., Grigg, J. K., Bruch, S., & Gamoran, A. (2016). The Consequences of Principal and Teacher Turnover for School Social Resources. In G. Kao & H. Park (Eds.), *Family Environments, School Resources, and Educational Outcomes* (pp. 49-89). Emerald Group Publishing Limited.
- Hargreaves, A. (1995). Development and Desire: A Postmodern Perspective. In T. Guskey & M. Huberman (Eds.), *Professional Development in Education: New Paradigms and Practices*. Teachers' College Press.
- Hargreaves, A. (1998). The emotional practice of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 14(8), 835–854. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(98\)00025-0](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(98)00025-0)
- Hatos, A. (2019). Impactul structurii familiei asupra rezultatelor la testele de competen e PISA 2012. In G. B. descu (Ed.), *coala din România din perspectiva datelor PISA* (pp. 33-58). Presa Universitar Clujean .
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Bliss, J. (1990). Organizational climate, school health, and effectiveness: A comparative analysis. *Educational Administration Quarterly*, 26(3), 260–279. <https://doi.org/10.1177/0013161X90026003004>
- Hopkins, D. (2004). *School Improvement for Real*. Taylor & Francis e-Library.
- Jensen, A. (1969). How much can we boost IQ and scholastic achievement? *Harvard Educational Review*, 39(1), 1-123.

- Kaplan, S. L., & Owings, A. W. (2013). *Reinvigoreiting School Culture to Improve Student Outcomes*. SAGE Publications Ltd.
- Miles, M. B. (1967). Some properties of schools as social systems. In G. Watson (Ed.), *Change in Schools Systems*. National Training Laboratories.
- Seashore, L. K., & Lee, M. (2016). Teachers' capacity for organizational learning: the effects of school culture and context. *School Effectiveness and School Improvement*, 27(4), 534–556.
<https://doi.org/10.1080/09243453.2016.1189437>
- Tufi , P. A. (2008). Predictors of school success in Romania. Family background, school factors, and community factors. *Revista Calitatea Vie ii*, XIX(3-4), 389-405.
- oc, S. (2016). Familie, coal i succes colar în înv mântul liceal românesc. *Revista Calitatea vie ii*, 27(3), 189-215.
- Uline, C. L., Miller, D. M., & Tschannen-Moran, M. (1998). School Effectiveness: The Underlying Dimensions. *Educational Administration Quarterly*, 34(4), 462-483. <https://doi.org/10.1177/0013161X98034004002>
- UNICEF. (2012). *coala prietenoas copilului: Raport de evaluare extern a Ini iativei ,, coala prietenoas copilului” (2007-2011)*.
https://www.unicef.org/evaluation/files/Moldova_2012_002_CFS_RO_PRINT.pdf

The online version of this article can be found at:
<http://revped.ise.ro/category/2020-en/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Versiunea online a acestui articol poate fi găsită la:
<http://revped.ise.ro/category/2020-ro/>

Această lucrare este licențiată sub Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> sau trimiteți o scrisoare către Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.